

KAMUNUN AYDINLATILMASI KAPSAMINDA KAZANÇ YÖNETİMİNİN TESPİTİ VE ŞİRKET FİNANSAL RAPORLARI VE PERFORMANSI ÜZERİNE ETKİSİ: İMKB UYGULAMASI*

Haluk DUMAN**

Özet

Son yıllarda yaşanan muhasebe skandalları şirketlerin uyguladıkları muhasebe politikaları sonucu elde edilen mali raporlara olan güveni ortadan kaldırmıştır. Muhasebe hilelerinin ortaya çıkarılmasında asgari güven sağlayan bağımsız denetim şirketleri de muhasebe hilelerini tespit edememesi veya tespit etse bile olumlu görüş belirtmesi yeni yasal düzenlemeleri zorunlu hale getirmiştir.

Mali tablolarda yer alan yanıltıcı bilgiler şirket ve çevresinde iflasa kadar götüren bir sürece yol açmaktadır. Bu bağlamda, kazanç yönetim uygulamalarının engellenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması ve tespit edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde kazanç yönetimi tanımı, kazanç yönetim araçları, kazanç yönetiminde amaç ve yöneticilerin motivasyonları ortaya konulacaktır. Son olarak kazanç yönetiminin tespiti için uygulanan modeller açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise İstanbul Menkul Kıymetler Borsası' na kayıtlı şirketler üzerinde Jones (1991)' un tahakkuk modeli kullanılarak kazanç yönetim teknikleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Kazanç Yönetimi, Finansal Raporlama Kalitesi*

---

* Bu çalışma Prof. Dr. Fehmi Karasioğlu danışmanlığında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim dalında 25.10.2010 tarihinde doktora tezi olarak kabul edilmiştir. Bu makale doktora tez özeti olarak hazırlanmıştır.

** Öğr.Gör.Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kazım Karabekir Meslek Yüksekokulu

**THE PRACTICES OF EARNINGS MANAGEMENT EFFECT
OVER THE QUALITY OF FINANCIAL REPORTING AND
COMPANY'S PERFORMANCE IN THE PRINCIPAL OF
DISCLOSURE: AN APPLICATION IN İMKB**

Abstract

Accounting scandals in recent years cut out the confidence on the financial reports gained as a result of accounting policies which companies applied. Independent auditing companies which provide the minimum trust in finding accounting tricks can not identify accounting tricks or even if they identify they give positive opinions that have made the new legal arrangements compulsory.

Deceptive information in the financial statements causes a process that ends with bankrupt in the company and its environment. In this perspective, it is very important to determine needed adjustments and to do them in order to restrain earnings management applications.

In the first part of the study, the definition of earnings management, the means of earnings management, goals in earnings management and the managers' motivation will be given. Lastly; the models applied to detect the earnings management will be explained.

In the second part of the study; earnings management techniques will be tried to determine by using Jones' (1991) accrual model on the companies registered in İstanbul Stock Exchange Market (İMKB).

Keywords: *Earnings Management, Quality of Financial Reporting*

1.GİRİŞ

Son 20 yılda yaşanan muhasebe skandalları toplum üzerinde şirketlere olan güvenin sorgulanmasına yol açmıştır. Toplumun ve özellikle ticari hayatın sağlıklı ve etkin işleyebilmesi “güven” unsuruna bağlıdır. Güven ise ticari faaliyetlere ilişkin işlem ve kayıtların uygulayıcılar tarafından yürürlükteki mevzuata uygun yerine getirilmesi, ekonomi ve teknolojide meydana gelen değişmelere bağlı olarak yürürlükteki mevzuatı düzenleyicilerin güncellemesi ve bağımsız denetimin etkin olarak yürütülmesi ile inşaa edilecektir. Son aşama ise şirket ve çevresi arasında sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi için şirket bünyesinde üretilen önemli bilginin anında ve sürekli paylaşılmasıdır

19 yy’ ın ortalarına kadar şirketler mali ve mali olmayan bilgilerini ”ticari sır” kapsamında değerlendirerek çevresi ile paylaşmamayı tercih etmişlerdir. Bugün geldiğimiz noktada ise şirket “ticari sır” ları dışında mali ve mali nitelikte olmayan bütün bilgileri çevresi ile paylaşmaktadır.

Şirket yönetimi tarafından yürürlükteki kural ve ilkelere göre hazırlanıp sunulan bilgiler kamu için “sağlıklı” ve “güvenilir” bilgi midir? Bugün geldiğimiz noktada yaşanan olaylar göstermiştir ki bu soruya verilecek cevap hayırdır.

O zaman bir dönem boyunca üretilen mevcut ve geleceğe ilişkin karar alma sürecinde gerek şirket yönetimine gerekse diğer ilgililere sunulan bilgileri anlamsız kılan nedir? Bu sorunun temelinde yönetimin; kendileri, hissedarlar, potansiyel yatırımcılar ile devletin, sendikaların vb. kurumların beklentilerini karşılama, borç ve kredi sözleşmelerinde yer alan hükümleri yerine getirme, şirketin piyasa değerini artırma, aşırı hırs (bonus ve ikramiye kazanma), vergi yükü ve sermaye piyasası koşulları yatmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda yönetimin zararlardan kaçınma, dönemsel raporlama sürecinde açıklanan raporlama kazancını (3’ er aylık açıklanan ara mali tablolar) ayarlama ve çeyrek dönemlerde finansal analistlerin kazanç beklentilerini karşılama üzerinde motive oldukları tespit edilmiştir (Dechow,2000:239).

2. KAZANÇ YÖNETİMİ

2.1. Kazanç Yönetimi Kavramsal Çerçevesi

Kazanç yönetimine ilişkin tanımlamalar içerisinde genel itibarı ile iki yaklaşım bulunmaktadır. Birinci yaklaşım da kazancın yatırımcının zararına olacak şekilde yasal olmayan şekilde hileler ile manipüle edilmesi; diğer yaklaşım ise kazancın yasal olan yollarla manipüle edilerek yatırımcıya şirketin geleceği hakkında sinyal verilmesidir (Salma,2005:4). Kazanç yönetimine ilişkin tanımlar aşağıda verilmiştir (Mulford ve Comiskey,2002: 59):

Yöneticiler, hissedarların faydasını ve/veya şirketin piyasa değerini maksimize etmek için genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri içerisinde uygun muhasebe politikalarını seçmelerine denir.

Kötü kazanç sahibi yöneticiler; bu durumu kapatmak ve arzu edilen sonuçlara ulaşabilmek için şirketin gerçek finansal performansını farklı numaralar kullanarak değiştirmelerine denir.

Birinci tanımda bir faaliyet dönemi boyunca kazanç, yöneticiler tarafından yasal sınırlar içerisinde manipüle edilmektedir. Örneğin sermaye harcamaları ve varlıkların satış zamanlamasına ilişkin tahakkuk zamanlarının değiştirilmesi. Bu türde elde edilen finansal bilgi sadece anlamsızdır. Şirketin geleceğe ilişkin beklenen kazancının göstergesi olmaktan uzaktır.

İkinci tanımda ise yöneticiler şirket performansını düzeltmek amacıyla her türlü yasal ve yasal olmayan numaralara başvurmaktadır. Bu durum kazanç yönetiminde ki aşırılıklar yönetimin başarısızlığından ziyade gerçek finansal riskin göstergesi durumundadır.

Her iki durum kötü performansa sahip şirketlerin finansal raporlama problemlerine sahip olduğu şeklinde de ifade edilebilir.

Kazanç yönetimi kavramı, yasal ve yasal olmayan bir ayrım ile kademe kademe tanımlanabilir (Roonen ve Yaari, 2008:24):

I. Kademe:

Kazanç Yönetimi: Yöneticilerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki seçim esnekliğinden yararlanarak gelecekteki nakit akışının sunduğu bilgi üzerinden avantaj sağlamalarıdır.

Bu tanımlama da finansal tablolar şeffaftır ve kazancın sunduğu bilgi kıymetli ve anlamlıdır.

II. Kademe:

Kazanç Yönetimi: Muhasebe uygulamalarında fırsatçı (yönetimin sadece faydayı maksimize etmesi) veya ekonomik denge seçimidir.

Bu tanımda ise genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine akıllıca uyum gösterilmesi ile birlikte fırsatçı ve etkili değişiklikler yapılarak mali raporların manipülasyonu söz konusudur.

- Şirketlerin yaptıkları yolsuzluklar sermaye piyasalarına olan güven ortamının ortadan kalkmasına yol açacaktır, bu durum ise sermaye piyasalarının daralmasına yol açacaktır,
- Sermaye piyasalarında ki daralma ise tüm mali piyasayı olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durum kaynak bulma maliyetlerini artıracaktır,
- Muhasebe departmanı tarafından yapılan hata ve hileler devlet yönetiminin sağlıklı bilgilere sahip olmasına yol açacaktır. Bu durum ise sahip olunan yanlış ve eksik istatistikî bilgiler sorunların tespitinde, planlama, uygulama ve denetleme işlevlerinin etkin ve verimli yerine getirilmesine izin vermeyecektir (Kiracı, 2004: 116),
- Ülke ekonomisinin büyüme hızının yavaşlamasına hatta daralmaya yol açabilecektir,
- Sermaye piyasalarına yeni yatırımcıların girmesi zorlaşacaktır.

Ekonomi üzerinde parasal etkilerinin yanında hile yapan şirketler ile yapmayan şirketler arasında haksız rekabetin doğmasına yol açacaktır. Bu durum tespit edilip cezalandırılmadığı ve/veya tespit edilemediği takdirde ise adalet sistemine olan güvenin zedelenmesine ve bundan dolayı bütün şirketlerin hile yapmasını teşvik edilmesine yol açabilir.

2.3.2. Şirketler ve Çevresi Üzerindeki Etkileri

Kazanç yönetimi uygulamaları ile yöneticiler geliri artırma ve azaltma yeteneğini elde ederler. Şirketler periyodik olarak 3' er aylık periyotlar halinde faaliyetlerine ait finansal tabloları açıklamak zorundadır. Kazanç yönetim sayesinde periyotlar arasında gelir dengelenebilmektedir.

Sabit varlık yatırımı olan şirketlerin bu yatırımlarına ilişkin geri dönüşümü birden fazla yıla uzayacağı için hisse başına düşen kazancı ve bozulan finansal yapıya ilişkin kamunun kısa süreli yanlış algılamasının önüne geçme imkânı sağlayabilir. Bu sayede şirket hakkında karar verecek olan hissedarların kararları olumlu yönde etkilenebilmekte ve piyasa değeri korunabilmektedir.

Üretim faktörlerini temin eden tedarikçilerle yapılan sözleşmelerde yer alan koşulların yerine getirilmesine ve sonuçta yasal müeyyidelerden korunma ve istenilen nitelikte kaynak girişi sağlanmaktadır (Zabriske, 2002).

Kazanç yönetim uygulamalarının şirketler üzerinde olumlu etkileri:

- Şirket yöneticileri büyük sermaye yatırımlarının yapıldığı dönemlerde hissedarların ve piyasanın beklentilerini karşılamak amacıyla hile ve hatalara başvurmaktadır. Çünkü piyasanın ve hissedarların beklentileri kısa vadeli, sabit varlık yatırımlarının geri dönüşümü ise uzun vadedir.

Aynı zamanda uzun döneme ilişkin gerçekler belirsiz olduğu için kısa dönemli gerçekler öncül kabul edilir. Yönetici bu zaman farklılığını uyumlu hale getirmek ve kısa süreli beklentileri karşılamak amacıyla yani yatırımın geri dönüşümü başlayıncaya kadar şirketi makyajlamayı tercih etmektedir.

- Muhafazakâr yöneticiler şirketin elde ettiği yüksek kârları hissedarlara dağıtmak yerine şirket bünyesinde tutulmasını tercih etmektedir. Bu kârlar gelecek dönemlere aktararak düşük kâr dönemlerinde piyasanın beklentileri karşılanmakta ve olumsuz etkilerden korunmaktadır.
- Şirket yöneticileri kredi sözleşmelerinde yer alan koşulları kolayca yerine getirilebilmektedir. Böylece sözleşmelerden doğacak müeyyidelerden korunmaktadır.
- Şirket yöneticileri şirketin iyi beklentilerinden oluşan bilgiyi sunarak hisse senedinin fiyatını etkileyebilir.
- Şirketin uzun dönemde yüksek kazanç elde etme potansiyelini oluşturan yöneticiler kısa dönemde düşük kârlı finansal raporlamanın etkilerinden korunmak için kazanç yönetim uygulamalarına başvurabilmektedir.
- Ayrıca yasal olmayan uygulamalar yerine muhasebe düzenlemelerinde yer alan eksik ve boşluklardan yararlanarak şirketi geleceğe hazırlayan başarılı yöneticilerin cezalandırılmaması için bu yola başvurulmaktadır. Örneğin düşük amortisman ayırma, kötü alacaklar için karşılık ayırmama.

Kazanç yönetiminde olumlu uygulamalar ile şirketin geleceği, hissedarların ve yöneticilerin menfaatleri güvence altına alınmaya çalışılmaktadır. Şirket üzerindeki olumsuz etkileri ise;

- Aşırı hırslı şirket yöneticileri daha fazla bonus ve prim alabilmek ve başarısız yönetimin etkilerinden korunmak için şirket içi hata ve hilelere başvurmaktadır. Böylece hem yönetimin hem de şirketin performansının ölçülmesi anlamsız hale gelmektedir.
- Şirketi olduğundan daha iyi göstererek kolayca yeni pay girişi sağlanmakta ve hisse senetlerinin fiktif olarak piyasa fiyatı yükselmektedir. Insider trading sayesinde mevcut hissedarların lehine potansiyel hissedarların aleyhine bir yapı işletilmektedir.
- Şirketin gerçek durumunun veya kötü haberlerin piyasaya açıklanmaması veya örtülmesi olan kazanç yönetimi tespit edildiğinde şirkete olan güven sarsılır, imajı zarar görür, hisse senetleri taban yapar, yeni kaynak bulma maliyetleri yükselir, yasal süreç işlemeye başlar nihayetinde şirketin satışı veya iflası gerçekleşir.

Sonuç olarak şirket yönetiminin kazanç uygulamalarına başvurmak yerine iyi bilgilerin yanında kötü bilgilerinde şirket çevresi ile hiçbir çıkar grubunun lehine ya da aleyhine olmayacak şekilde bütün gerekçeleriyle zamanında, tam ve doğru bir şekilde açıklamaları gelecekte doğacak büyük tehlikelerden kaçınma ve fırsatlardan yararlanma imkanı sağlayacaktır.

3.METODOLOJİ

Bu bölümde İMKB' ye kayıtlı şirketlerin 2005-2008 yılları arasındaki mali tabloları analiz ve değerlendirmeye tabi tutularak; bu tabloların yıllar itibarı ile gerçeği, doğru, dürüst ve tam olarak yansıtıp yansıtmadığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

3.1.Kazanç Yönetiminin Tespiti ve Finansal Raporlama Kalitesi

Kazanç yönetimi: Yöneticilerin, şirket faaliyet sonuçları; hissedarların ve kendilerinin ekonomik beklentilerini karşılayamadığı ve dış çevre ile yapılan sözleşmelerde yer alan maddelerden doğan yükümlülükleri yerine getirebilmek, vergisel, politik vb amaçlarla finansal raporlara ait işlemlerin yapısını değiştirmek suretiyle finansal raporları ayarlamalarına denir. Tanımdan bütün yöneticilerin muhasebe numaralarına başvurduğu ve yasal düzenleyicilerin, iç ve dış bağımsız denetçiler ve akademisyenlerin de dedektif olması gerekir gibi bir anlam çıkarılmaması gerekir. Bütün amaç şirket ile çevresi arasında sağlıklı bilgi akışı ile iletişimin sağlanması ve güven ortamının oluşturulması (Lo, 2008: 350-351) ve varsa mali tablo üzerinde yasal ve yasal olmayan muhasebe numaralarının ortaya çıkartılarak ekonomik karar vericilere faydalı bilgiler sunmaktır.

Kazanç yönetiminin tespiti için yapılan çalışmalar incelendiğinde mali tablolar üzerinden tahakkuk ve finansal oranlar vasıtasıyla kurulan modeller kullanılmıştır. Tahakkuk modellerinin temelinde araştırmacılar, tahakkukları ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak ikiye ayırmaktadır. Araştırmanın temel varsayımında ise yöneticilerin ihtiyari olmayan tahakkukları yasalar gereği yerine getirdikleri için sürekli olarak hile yoluyla manipüle edemeyeceklerdir. Fakat ihtiyari tahakkuklar ise yöneticilerin kontrolünde ve inisiyatifinde olduğu için hazır değerleri, ticari alacakları, stokları, satışları, geliri ve giderleri vb kalemleri gerek yürürlükteki yasal mevzuatta yer alan boşluk ve esneklikler vasıtasıyla gerekse yasal olmayan yollarla değiştirebilmektedir. Bu bağlamda araştırmacıların çalışmalarını ihtiyari tahakkuk kalemleri üzerinde yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Örneğin Healy (1985), DeAngelo (1986), Jones (1991), Dechow, Sloan ve Sweney (1995) sayılabilir.

Finansal oranlar yönteminde ise bilanço ve gelir tablosunda yer alan kalemler üzerinden endeksler oluşturulmakta (Ticari alacaklar, stok devir hızı endeksi vb.) ve kazanç yönetimi yapılıp yapılmadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Örneğin Beneish (1997).

Yıllar itibariyle oluşturulan GKGM ilke ve standartları ve onun yansıması olan uygulamalar üzerinde yapılan değişiklikler sonucu ortaya çıkan finansal hileler finansal tabloların gerçeği yansıtmasını engellediği gibi karşılaştırılabilir, tutarlı ve doğru olma özelliğini de kaybetmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak kazanç yönetimi ile finansal raporlama kalitesi arasında ters ilişki mevcuttur. Yöneticiler kazanç yönetimine başvurdukça finansal raporlama kalitesi düşecektir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı: Türkiye’de halka açık şirket yöneticilerinin kazanç yönetim uygulamalarının şirketin finansal raporlama kalitesi ve piyasa değeri üzerine etkisini ölçmeye yöneliktir. Bu bağlamda;

- Şirketin muhasebe politika ve uygulamaları tahakkuk modelleri ile test edilerek kazanç yönetimine başvurup başvurmadıkları,
- Kazanç yönetimi finansal raporlama kalitesi ilişkisi,
- Kazanç yönetimi finansal performans ilişkisi incelenecektir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Yöneticilere verilen amaçların gerçekleşme düzeyi ile yöneticilerin ve şirketin performansı; finansal raporlar ve en önemli ögesi olan finansal tablolar vasıtasıyla tespit edilebilmekte ve değerlendirilmektedir. Bu bağlamda şirketin ve yöneticilerin performansının değerlendirilebilmesi doğru, zamanında, eksiksiz ve tam finansal ve finansal olmayan bilginin şirket bünyesinde üretilmesi ve şirket çevresine sunulması ile mümkündür.

Şirket bünyesinde üretilen bilginin GKGMİ ve politikalarına ve yürürlükteki mevzuata uygunluğu şirket yönetimi tarafından seçilen iç ve dış denetçiler tarafından kontrol edilmektedir. Denetçilerin temel amacı; şirket bünyesinde üretilen finansal bilgilerin doğruluğunu kanıtlayacak çalışmalar yapmaktır. Çeşitli denetim teknikleri ile şirket faaliyetlerinden doğan finansal nitelikteki bütün işlem ve olayların kayıtlara yansıtılıp yansıtılmadığını, belgelere dayanıp dayanmadığını, belgelerin yasal ve tahrifata uğrayıp uğramadığını, muhasebe kayıtları ile envanter ve fiziki sayım yapılarak mutabakat olup olmadığını v.b. denetim teknikleri ile hata, eksik ve hileler ile muhasebe politika

değişikliklerinin gerekçelerini ve etkilerini ortaya koyarak denetim görüşünü ortaya koyar.

Şirket ve çevresi arasında sağlıklı bilgi akışının sağlanması, kazanç yönetim numaralarının tespit edilmesi için gerek yasal düzenlemeler yapan otoriteye gerekse akademisyenlere büyük görev düşmektedir.

3.4. Araştırmanın kapsamı

Araştırmanın evreni İMKB' de kayıtlı 286 şirketten oluşmaktadır. Araştırmanın kısıtları;

- Araştırmaya mali sektörde faaliyet gösteren şirketler ve holdingler ve mali bilgileri eksik olan şirketler kapsam dışında bırakılmıştır.
- Araştırma 2005 - 2008 yıllarına ait 12 aylık mali tabloları kapsamaktadır. Ayrıca 2005 yılından sonra menkul kıymetlerini halka arz eden şirketler yine analizin dışında bırakılmıştır.

Çalışmada şirketlerin zorunlu ve ek mali tabloları ile faaliyet ve denetim raporlarına İ.M.K.B., şirketlerin ana sayfaları ve kamuya aydınlatma platformu sitelerinden ulaşılmıştır.

Araştırmanın zaman açısından kısıtlayıcılığı ise şirketlerin 2005 yılından itibaren nakit akış tablolarını düzenli olarak kamuya açıkladıkları tespit edilmiştir. Çalışma yapıldığında 2009 yılına ait ilgili raporlar tam olarak açıklanmadığı için analize dâhil edilmemiştir.

Tablo 3.1. Araştırma Katılan Şirketlerin Endüstriyel Dağılımı

Endüstri ve Kodu	Endüstride Yer Alan Şirket Sayısı	Yüzelik Dilim %	Araştırmaya Dahil Edilen Şirket Sayısı	Yüzelik Dilim %
Kağıt ve kağıt ürünleri basım yayım	13	0,066	10	0,075
Gıda ,İçki ,Tütün	24	0,123	15	0,113
Dokuma Giy ve Deri	30	0,153	25	0,189
Orman ürünl, ve mob.	3	0,015	2	0,015
Kimya,Petrol ve Plastik ürünler	26	0,133	17	0,128
Taş,toprak ve dayalı sanayi	25	0,128	21	0,159
Metal aren sanayi	15	0,076	7	0,053
Metal eşya ,makine ve araç yapımı (38)	26	0,133	18	0,136

Diğer imalat sanayi	4	0,020	3	0,022
İnşaat ve bayındırlık	2	0,010	1	0,007
Bilişim	9	0,046	2	0,015
Perakende Ticaret	6	0,030	3	0,022
Lokanta ve oteller	7	0,035	4	0,030
Elektrik gaz ve su	5	0,025	1	0,007
Ulaşt., Haberl ve depo	4	0,020	3	0,022
Toplam	195	1	132	1

3.5. Kazanç Yönetim Uygulamalarına İlişkin Değişkenlerin Belirlenmesi

Kazanç yönetim uygulamalarının tespitinde tahakkuk modelleri kurulmuştur. Toplam tahakkukların ölçülmesinde ise bilanço, gelir ve nakit akış tablolarından elde edilen veriler kullanılmıştır. Toplam tahakkukların ölçülmesinde Jones (1991) modeli ile Dechow, Sloan ve Sweney (1995)' in Modifiye Edilmiş Jones modeli kullanılmıştır.

Bu çalışmada da toplam tahakkuklar üzerinde odaklanılacaktır. Özellikle de araştırma döneminde yöneticilerin, kazancın manipülasyonunun ölçülmesi için ihtiyari tahakkuklar üzerinde odaklanılacaktır. Healy (1985) ve DeAngelo (1986) çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da toplam tahakkuklar ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Araştırma periyodunda kazanç yönetiminin tespit edilmesi için ihtiyari tahakkuk kalemleri tek tek değil bir bütün olarak hesaplanmıştır. Çünkü yöneticilerin manipülatif uygulamalarının büyük bir kısmı toplam tahakkuk içerisinde yer almaktadır.

$$\text{Toplam tahakkuklar (TT)} = [\text{Nakdi olmayan duran varlıklarda ki değişim}] - [\text{Toplam amortisman giderleri ve itfa payları}]$$

şeklinde hesaplanmıştır.

$$\text{Nakdi olmayan duran varlıklardaki değişim} = [(\Delta \text{Dönen varlıklarda}) - (\Delta \text{Hazır değerler} + \Delta \text{Kısa vadeli yatırımlar})] - [\Delta \text{Kısa vadeli borçlar} + \Delta \text{Uzun vadeli borçların kısa vadeli taksitlerinde ki değişim} + \Delta \text{Ödenecek vergiler}]$$

şeklinde hesaplanmıştır.

Toplam tahakkukların hesaplanmasında uzun vadeli borçların kısa vadeli taksitlerine ilişkin değişim mali raporlarda tam olarak tespit edilemediği için modelde uygulamadan çıkarılmıştır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

H₀= Toplam tahakkukların standart tahmin hatası yıllar itibarı ile doğrusal bir dağılım göstermemektedir.

Yıllar itibarı ile ihtiyari olmayan tahakkuklarda aşırı değişme söz konusudur. Başka bir ifade ile şirket yönetimi kazanç yönetim numaralarına başvurmaktadır.

H₁= Toplam tahakkukların standart tahmin hatası yıllar itibarı ile doğrusal bir dağılım göstermektedir.

Yıllar itibarı ile ihtiyari olmayan tahakkuklarda aşırı değişme söz konusu değildir. Başka bir ifade ile şirket yönetimi kazanç yönetim numaralarına başvurmamaktadır.

3.7. Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı istatistiklerin sunulmasında DeAngelo (1986)' nun kullandığı beklenti modeli kullanılmıştır. Normal tahakkukların ölçülmesi için (t) yılında ait toplam tahakkuklar bir önceki (k) yılına ait toplam tahakkuklardan çıkarılmıştır. DeAngelo (1986)' ya göre cari (t) yıla ait toplam tahakkuklar ile bir önceki yıla ait toplam tahakkuklar arasında ki fark aşırı tahakkukları temsil etmektedir. Bu tahakkuklar ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak ayrılabilir. Bu durumda:

$$\Delta TT = (TT_t - TT_k) = (\text{İHTTAH}_t - \text{İHTTAH}_k) - (\text{İHTOLMTAH}_t - \text{İHTOLMTAH}_k)$$

Toplam tahakkuklarda ki değişim; yasalar gereği ortaya çıkan ihtiyari olmayan tahakkuklarda ki değişimin yıllar itibarı sabit kalacağı ve dolayısıyla ortalama değişiminin sıfır olacağı varsayılmıştır. Bu durumda yıllar itibarı ile toplam tahakkuklar da meydana gelen değişme ihtiyari olan tahakkuklardan kaynaklanmaktadır.

Modelde yöneticilerin tahakkukları, kazançları, nakit akışını, karları manipüle edeceği varsayılmıştır.

Tablo 3. 2. Tahakkuk Değişimi, Kazanç Değişimi, Nakit Akış Değişimi ve Karlardaki Değişim Skalası

	2008	2007	2006
A. Tahakkuk değişimi^a			
Mean	-2E+007	-2E+007	-2E+007
t-statistic	-1,597	-1,456	-3,804
Sig. (2- tailed)	0,113	0,148	0,000
Median	-5725545	-3394403	-2914826
Minimum & maksimum	-1E+009 &1E+009	-1E+009 &6E+008	-3E+00& &9E+007
Wilcoxon signed rank testi	0,664	0,06	0,005
B. Kazanç değişimi			
Mean	-0,0039	0,0545	0,0378
t-statistic	3,163	4,062	2,098
Sig. (2- tailed)	0,002	0,000	0,038
Median	-0,0048	0,0365	0,0303
Minimum & maksimum	-0,50 & 0,89	-0,83 & 0,76	-0,68 & 1,47
Wilcoxon signed rank testi	0,000	0,000	0,000
C. Nakit Akım Değişimleri			
Mean	0,0587	0,0859	0,0841
t-statistic	2,779	2,618	3,483
Sig. (2- tailed)	0,0060	0,010	0,001
Median	0,0480	0,0804	0,0632
Minimum & maksimum	-0,93 & 1,14	-3,38 & 1,69	-0,69 & 2,02
Wilcoxon signed rank testi	0,445	0,064	0,035
C. Karlarda ki Değişim			
Mean	-0,0111	0,0569	0,0413
t-statistic	-0,610	3,528	2,493
Sig. (2- tailed)	0,543	0,01	0,014
Median	-0,0058	0,0357	0,0280
Minimum & maksimum	-0,77 & 0,89	-0,94 & 0,76	-0,68 & 1,10
Wilcoxon signed rank testi	0,115	0,000	0,000

a. Toplam tahakkuklardaki değişimin hesaplanmasında toplam tahakkuklar toplam aktife (t₁) bölünmek suretiyle skala oluşturulmuştur. Toplam tahakkuklar (TT)= [(ΔDönen varlıklarda) - (ΔHazır değerler+ΔKısa vadeli yatırımlar)] - [ΔKısa vadeli borçlar + ΔUzun vadeli borçların kısa vadeli taksitlerinde ki değişim + ΔÖdenecek vergiler]- Toplam amortisman ve tükenme payları

b. Kazanç değişimi = Dönem net karı / Toplam Aktif_{t-1}

c. Nakit akım değişimleri = (olağan kar – tahakkuklar) / Toplam Aktif_{t-1}

d. Karlardaki değişim = faiz ve vergi öncesi kardaki değişim (FVÖK)/ Toplam Aktif_{t-1}

Toplam tahakkuklarda ki değişim yıllar itibarı ile bakıldığında % 5 anlam düzeyinde 2006 yılında -3,804 olduğu görülmektedir. Bu durum yöneticilerin 2006 yılında yöneticilerin tahakkukları manipüle etmeye karar verdikleri ve uyguladıkları dönemi göstermektedir. 2007 ve 2008 yılı değerleri uyumlu olması fark olmaması bu durumu desteklemektedir. Bu durum doğrulunun daha iyi anlaşılabilmesi için Sig. (2- tailed) değerine bakmak gerekir. Bu değer 2007

ve 2008 yılları için % 5' den büyük olduğu için bu yıllarda ortalamadan anlamlı bir sapma olmadığını buna karşılık ise 2006 yılında bu değer küçük olduğu ve ortalamalardan anlamlı bir sapma olduğunu gösterir. Bu durum yöneticilerin manipülasyon yaptığını göstermekle birlikte kesin bir sonuç olarak algılanması söz konusu değildir.

Kazanç, nakit akım ve karlarda yıllar itibarı ile anlamlı bir değişiklik söz konusu değildir. Bu durum yöneticilerin Türkiye' de manipülasyon yapmak için sadece tahakkuk kalemleri üzerinde konsantre olduklarını göstermektedir.

Sadece 2008 yılında karlarda bir değişim söz konusudur. Bu durumun anlamlılığının tespit edilebilmesi ancak 2009 yılı karda ki değişimin test edilmesi ile mümkündür.

3.8. Hipotezlerin Test Edilmesi

Kazanç yönetim hipotezleri için ihtiyari tahakkuklar bir önceki dönem ile cari dönem arasında ki fark olarak kabul edilmiştir. Çünkü ihtiyari olmayan tahakkukların dönemler itibarı ile katsayısı değişmediği varsayılmıştır. Fakat yıllar itibarı ile ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelerin şirketler üzerindeki etkisini tespit edebilmek amacıyla toplam tahakkuk beklenti modeli:

$$TT_{it} / AKTOP_{it-1} = \alpha_i (1 / AKTOP_{it-1}) + \beta_{1i} [(\Delta NTKAR_{it} - \Delta TICAL_{it}) / AKTOP_{it-1}] + \beta_{2i} [(DURVAR_{it} / AKTOP_{it-1})] + \epsilon_{it}$$

kurulmuştur. Formülde:

TT_{it} : i şirketi için t yılındaki toplam tahakkuk

$AKTOP_{it-1}$: i şirket için t-1 yılındaki toplam aktif

$\Delta NTKAR_{it}$: i şirket için t yılındaki dönem net karlarının t-1 yılındaki dönem net karlarından farkı

$\Delta TICAL_{it}$: i şirket için t yılındaki ticari alacaklarının t-1 yılındaki ticari alacaklarından farkı

$DURVAR_{it}$: i şirket için t yılındaki duran varlıklar

ϵ_{it} : i şirket için t yılına ait hata terimi

i : 1, ,,,,,,,N şirket indeksi(N:132)

$T= 1, ,,,,,,,T_i$, i şirket için varsayılan periyodu içeren yıllar ifade etmektedir.

Modelde böyle bir değişikliğin yapılmasının sebebi pazarda ki rekabetin boyutu, teknolojik ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak şirketlerin duran varlıklara ait yatırımları artabilir. Bu durum şirketin aktif büyüklüğünü, karlarını, ticari alacaklarını, stoklarını ve ticari borçlarını değiştirir. Şirket yatırımcıları kazançlarla ilgilendiği için yöneticiler ekonomik koşullarda

meydana gelen değişmelere bağlı olarak kazanç numaralarına başvurumaktadırlar.

Duran varlıklara ilişkin amortismanlar ve itfa payları toplam tahakkukların hesaplanmasında ihtiyari olmayan tahakkuklar hesabına dahil edilmiştir. Bu yüzden amortisman ve itfa paylarında meydana gelen değişmeden çok duran varlıklara yapılan yatırıma ilişkin beklentinin modelde hesaplanması önemlidir.

2008 yılına ait tanımlayıcı istatistikler

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,047 ^a	,002	-,021	1,36220

a. Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç

Ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelere bağlı olarak toplam tahakkuklarda meydana gelen değişmenin hesaplanabilmesi amacıyla kurulan regresyon modelinde: 2008 yılı için modelde yer alan bağımsız değişkenler % 0,2 oranında toplam tahakkukları açıklamaktadır. Bu durumda 2008 yılında toplam tahakkuklar üzerinde ekonomik gelişmelere bağlı olarak anlamlı bir değişme söz konusu değildir.

ANOVA^b

M		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,516	3	,172	,093	,964 ^a
	Residual	237,516	128	1,856		
	Total	238,032	131			

a. Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç

b. Dependent Variable: Toptah/ Top Akt_t

ANOVA testine baktığımızda Sig. Değeri (0,964) > 0,05 olduğu için 2008 yılında ekonomik değişmelerin toplam tahakkuklar üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik olarak bir model kurulamaz.

Coefficients^a

Mod	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-,237	,129		-1,833	,069
aktop	1638910	3525433	,041	,465	,643
kazanç	,021	,403	,007	,052	,959
durvar	,077	,822	,013	,094	,925

a. Dependent Variable: Toptah/ top aktif

2008 yılına ait sig. Değerleri % 5' ten büyük olduğu için model kurulamaz ve regresyon formülü yazılamaz.

2007 yılına ait tanımlayıcı istatistikler

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,040 ^a	,002	-,022	1,05443

a. Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç,

b. Dependent Variable: VAR00005

Ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelere bağlı olarak toplam tahakkuklarda meydana gelen değişimin hesaplanabilmesi amacıyla kurulan regresyon modelinde: 2007 yılı için modelde yer alan bağımsız değişkenler % 0,2 oranında toplam tahakkukları açıklamaktadır. Bu durumda 2007 yılında toplam tahakkuklar üzerinde ekonomik gelişmelere bağlı olarak anlamlı bir değişme söz konusu değildir.

ANOVA^b

Mod		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,233	3	,078	,070	,976 ^a
	Residual	142,314	12	1,112		
	Total	142,547	131			

a Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç,

b. Dependent Variable: toptah/ Top Aktif

ANOVA testine baktığımızda Sig. Değeri (0,976) > 0,05 olduğu için 2007 yılında ekonomik değişmelerin toplam tahakkuklar üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik olarak bir model kurulamaz.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,039	,100		-,389	,698
	aktop	34831,573	2765759	,001	,013	,990
	kazanç	,085	,380	,027	,224	,823
	durvar	-,123	,900	-,017	-,137	,891

a Dependent Variable: toptah/ top akt

2007 yılına ait sig. değerleri % 5' ten büyük olduğu için model kurulamaz ve regresyon formülü yazılamaz.

2006 yılına ait tanımlayıcı istatistikler

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,084 ^a	,007	-,016	1,23031

a. Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç,

b. Dependent Variable: toptah/ top akt

Ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelere bağlı olarak toplam tahakkuklarda meydana gelen değişimin hesaplanabilmesi amacıyla kurulan regresyon modelinde: 2006 yılı için modelde yer alan bağımsız değişkenler % 0,7 oranında toplam tahakkukları açıklamaktadır. Bu durumda 2006 yılında toplam tahakkuklar üzerinde ekonomik gelişmelere bağlı olarak anlamlı bir değişme söz konusu değildir.

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,393	3	,464	,307	,820 ^a
	Residual	193,748	128	1,514		
	Total	195,141	131			

a Predictors: (Constant), durvar, aktop, kazanç,

b. Dependent Variable: toptah/ Top Aktt

ANOVA testine baktığımızda Sig. Değeri (0,82) > 0,05 olduğu için 2006 yılında ekonomik değişmelerin toplam tahakkuklar üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik olarak model kurulamaz.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-,214	,124		-1,731	,086
	aktop	1236285	2748103	,040	,450	,654
	kazanç	,023	,645	,005	,036	,971
	durvar	-,568	1,047	-,071	-,543	,588

a Dependent Variable: toptah/ top akt

2006 yılına ait sig. Değerleri % 5' ten büyük olduğu için model kurulamaz ve bir regresyon formülü yazılamaz. Sonuç olarak 2008 ve 2006 yılları arasında ekonomik değişmelerin toplam tahakkuklar üzerindeki etkisini ölçmek üzere kurulan regresyon modeline göre; ekonomik gelişmelerin toplam tahakkuklar üzerinde hiç bir etki meydana getirmediği tespit edilmiştir.

İstatistikî olarak beklenti modeline göre çoklu regresyon modelinde varsayılan katsayılar hesaplandı. Bu katsayılar regresyon modelindeki (fomül 4.4.) sırasıyla α_i , β_{1i} , β_{2i} ' dir. Daha sonra tahmin hatasına ilişkin α_i , β_{1i} ve β_{2i} hesaplanacaktır. Jones modelinin varsayımlarına göre ihtiyari olmayan tahakkuklar ile açıklayıcı değişkenler arasında ki ilişki sabittir. Bu tahmin hatasını ;

$$U_{ip} = \frac{TT_{ip}}{AKTOP_{ip-1}} - \left[\alpha_i \left(\frac{1}{AKTOP_{ip-1}} \right) + \beta_{1i} \left(\frac{\Delta NTKAR_{ip} - \Delta TICAL_{ip}}{AKTOP_{ip-1}} + \beta_{2i} \left(\frac{DURVAR_{ip}}{AKTOP_{ip-1}} \right) \right] \right]$$

formülü yardımıyla hesaplanır. Formülde:

U_{ip} : Tahmin hatasını

p: Tahmin periyodunda içeren yıllar için yıl indeksini göstermektedir.

Burada ölçüm hatası, U_{ip} , aynı zamanda p zamanında ki ihtiyari tahakkukların seviyesini göstermektedir. İhtiyari tahakkuklar zaman serileri dikkate alınarak varsayılan model ile her bir şirket için ayrı ayrı hesaplanır.

Kazanç yönetimi hipotezi, manipülasyonun yapıldığı tahmin edildiği (2007) yılı ile bir önceki yıla ait varsayılan ihtiyari tahakkuklar (-1) ve ölçüm hatasına, U_{ip} , bağlı olarak test edilecektir. Burada her bir hesaplanan tahmin hatası, U_{ip} , için standart sapma, σ , hesaplandı. Formül

$$V_{ip} = U_{ip} / \sigma (U_{ip})$$

şeklinde oluşur. Burada, V_{ip} , standardize edilmiş tahmin hatasını göstermektedir. Tahmin hataları normal bir dağılım gösteriyor ise o zaman tahmin hatalarının standart sapmalarını oranı T_i-3 serbestlik derecesine göre t-dağılımına sahiptir. T-istatistiğinin izlenebilmesi için merkezi dağılım teorisi kullanılır. Merkezi dağılım teorisi:

$$Z_{Vp} = \sum_{i=1}^N V_{ip} / \left[\sum_{i=1}^N (T_i - 3) / (T_i - 5) \right]^{1/2}$$

Her bir şirket için 2008-2006 yılları için toplam tahakkukların standart tahmin hataları ve standart tahmin hataları merkezi dağılım gösterip göstermediklerini test edebilmek amacıyla, Z_{Vp} , değerleri tablo 4.3' te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Tahmini Standart Hataları

Şirket no	2008	2007	2006	Şirket no	2008	2007	2006
1	0,17098	0,06625	0,17445	67	0,01522	-0,03486	0,01623
2	0,11741	0,09681	0,08909	68	0,02993	-0,63789	0,07147
3	0,14059	-0,00449	0,2275	69	0,16128	0,00361	0,30335
4	0,06321	0,00199	0,14345	70	3,77534	-4,9348	-0,0201
5	-0,02264	-0,05734	-0,19339	71	0,14593	0,05266	0,09629
6	0,4264	-0,45077	0,14172	72	0,1972	0,03136	0,02068
7	0,06747	0,28621	-0,04919	73	0,15486	0,08468	0,10024
8	0,00953	0,2309	0,14926	74	0,1219	0,04676	-0,09753
9	0,09441	0,02263	0,16205	75	0,15061	0,01424	0,14853
10	0,15302	0,00361	0,14733	76	-0,29785	0,17547	0,34315
11	0,27149	-0,10446	-0,16329	77	0,14924	0,04892	0,10808
12	-0,1777	-0,04425	0,15869	78	0,14712	0,00369	0,14936
13	0,01588	0,28215	0,02773	79	0,15807	0,04176	0,14997
14	-0,13505	-0,00288	0,1606	80	-0,12485	-0,31369	-0,16639
15	0,41523	-0,64161	0,16987	81	0,20542	0,14978	0,17498
16	0,10214	-0,06173	0,10274	82	0,16529	0,01535	0,13703

17	0,17521	-0,03643	0,34082	83	0,20535	0,11059	-0,1141
18	0,17094	0,0082	0,20693	84	0,17186	0,07463	0,1655
19	0,04998	-0,01551	0,037	85	0,14988	0,06235	0,15714
20	0,20787	0,06932	0,11119	86	0,1636	0,06942	0,18504
21	0,07378	-0,02924	0,16668	87	-0,11904	0,30367	0,35076
22	0,08997	-0,14396	0,01178	88	0,18816	0,07393	0,04402
23	-0,0118	0,13749	0,06701	89	0,16113	0,04448	0,0908
24	0,42179	-0,18497	-0,0011	90	0,14552	-0,00706	0,09919
25	-0,01544	0,06203	0,08278	91	-4,16587	-1,5662	0,62709
26	-0,0507	0,08466	0,0222	92	0,11649	0,02657	0,12029
27	0,13793	-0,28191	0,2077	93	0,05081	0,06339	0,20384
28	0,1357	0,07424	-0,01855	94	0,15289	0,03597	0,1278
29	0,17718	-0,11989	0,16908	95	-9,17564	-4,83135	0,50281
30	-0,01661	0,24258	0,03001	96	0,21476	-0,07744	0,01769
31	0,1178	-0,04369	0,14092	97	1,26823	7,95645	-11,0197
32	0,12616	0,00041	0,13148	98	0,25354	0,01894	0,10293
33	0,17346	0,11778	0,15807	99	0,11715	0,02686	0,08161
34	0,0573	-0,03956	0,07294	100	0,1703	0,03544	0,15518
35	-0,16604	-0,1741	0,19709	101	0,1027	0,32327	0,03164
36	-0,20297	0,00242	0,15218	102	0,14138	0,02592	0,16789
37	0,00161	0,52914	0,20311	103	-0,10691	0,01665	-0,19357
38	0,1505	0,04613	0,12614	104	0,12452	-0,12349	0,1177
39	-0,01883	-0,07309	-0,00433	105	0,19193	0,05892	0,27314
40	0,15445	-0,01974	0,14467	106	0,06755	0,06692	0,09871
41	-0,01192	-0,05683	0,01324	107	0,17458	-0,09322	0,14922
42	0,05819	-0,03378	0,19789	108	0,31053	0,09859	0,36768
43	0,20614	0,03333	0,0811	109	-0,11277	-0,21136	0,10997
Şirket no	2008	2007	2006	Şirket no	2008	2007	2006
44	-0,02581	-0,0763	0,35203	110	0,15104	0,05883	-0,01548
45	0,07148	-0,04402	0,25835	111	-1,01307	-0,34345	-0,12086
46	0,05679	3,28531	-1,01512	112	-0,15509	0,2652	0,02774
47	0,13239	-0,01879	0,0874	113	-0,3686	0,13809	0,0904
48	0,14999	-0,0656	0,23823	114	0,11742	-0,08823	0,09068
49	-0,15003	-0,20724	0,08222	115	0,10279	0,04956	0,21448
50	0,0699	0,00715	0,20921	116	0,05424	0,08424	0,11538
51	0,18185	0,06249	0,15657	117	0,13443	0,35141	0,2975
52	0,17229	0,04642	0,08157	118	0,08848	0,08503	-0,06737
53	-1,95623	0,23816	-0,87521	119	0,41705	0,02875	0,08157
54	0,17883	0,0134	0,14279	120	0,07467	0,03531	0,15583
55	0,21738	-0,07717	0,13868	121	0,15081	-0,09547	0,29203
56	-0,64982	-0,60798	-0,76671	122	0,21342	0,07359	0,07088
57	0,16434	0,06658	0,10059	123	0,14885	0,01605	0,06287

58	0,13684	-0,01124	0,14541	124	-0,32061	0,04772	-0,36445
59	0,13179	-0,04775	0,2722	125	-0,09336	-0,0647	0,10583
60	0,16225	0,03274	0,18329	126	0,45837	-0,35473	-0,38677
61	-1,08607	0,43638	-0,00758	127	0,08177	-0,08494	0,12784
62	0,20378	-0,23305	0,18627	128	0,11459	-0,06456	0,16183
63	0,17383	-0,00769	0,19128	129	0,14095	-0,01103	0,13708
64	0,14612	0,02603	0,17963	130	0,7645	0,17685	-0,35245
65	-0,10648	-0,27808	-0,22793	131	0,04614	-0,04674	0,2166
66	0,15701	-0,01255	0,08003	132	0,13741	0,10814	-0,18666
				Z değeri	-0,000020	0,000050	-0,000020

Jones modeline göre şirket yöneticileri kazançları manipüle etmeye 1 yıl önceden karar verdiklerini ve manipülasyon yılında ise bunu tamamladıklarını ve sonraki yıl ise manipülasyona son verdiklerini varsaymaktadır. Toplam tahakkuklar içerisinde ihtiyari tahakkukların manipülasyonu ile karlar yüksek veya düşük gösterilmektedir. Karların yüksek gösterilmesi şirketin piyasa değerini ve yöneticilerin prestijini korur fakat fiktif karlar dolayısıyla dağıtılan karlar ve ödenen vergiler şirket kaynaklarının tükenmesine yol açar. Tam tersi düşük gösterilmesi ise şirketin risk ve getiri dengesinin bozulmasına ve piyasa değerini olumsuz yönde etkileyeceği gibi ortalama sermaye maliyetinin yükselmesine yol açacaktır. Bu yüzden manipülasyon faaliyetleri sürekli olarak yapılamaz. Örneği ENRON şirketinin yıllarca yapılan manipülatif işlemleri iflasla sonuçlanmıştır.

Yıllar itibarı ile her bir şirket için hesaplanan standart tahmin hatalarının merkezi dağılımları hesaplanmıştır. 2008 yılı için merkezi dağılımı -0,000020, 2007 yılı için merkezi dağılımı 0,000050 ve 2006 yılı için merkezi dağılımı -0,000020 olarak hesaplanmıştır. Bu durum yıllar itibarı ile toplam tahakkukların merkezi bir dağılım gösterdiğini. Başka bir ifade ile kurulan regresyon modeline bağlı olarak hesaplanan toplam tahakkuklar üzerinde ekonomik gelişmelerin bir etkisinin olmadığı ve ihtiyari tahakkukların ortalama değişim katsayısında aşırı bir değişim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ANOVA

VAR00002

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between	,000	2	,000	,000	1,000
Within	384,000	393	,977		
Total	384,000	395			

ANOVA testini incelediğimizde yıllar itibarı ile toplam tahakkuklara ait standart tahmin hataları arasında hiçbir fark yoktur. Sonuç olarak 2008 ve 2006

yılları arasında İMKB' ye kayıtlı 132 şirket üzerinde yapılan çalışma sonucunda mali tablolarının şirketlerin gerçek durumunu yansıttığı tespit edilmiştir.

Bu sebepten h_0 hipotezi ret edilir, h_1 hipotezi kabul edilir.

3.9. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada İMKB' ye kayıtlı 132 şirketin 2005-2008 yılları itibarı ile muhasebe numaralarına başvurarak toplam tahakkukları, net karı, nakit akımını ve kazançları değiştirip değiştirmedikleri Jones (1997)' un kurduğu tahakkuk modeli ile tespit edilmeye çalışıldı.

Healy (1985) ve DeAngelo (1986) çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da toplam tahakkuklar ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Araştırma periyodunda kazanç yönetiminin tespit edilmesi için ihtiyari tahakkuk kalemleri tek tek değil bir bütün olarak hesaplanmıştır. Çünkü yöneticilerin manipülatif uygulamalarının büyük bir kısmı toplam tahakkuk içerisinde ve bu durum tespit edilebilir.

Kazanç yönetim hipotezleri için ihtiyari tahakkuklar: Bir cari dönem ile bir önceki dönem arasında ki fark olarak varsayılmıştır. Çünkü ihtiyari olmayan tahakkuklar yasalar gereği meydana geldiği için dönemler itibarı ile katsayısı değişmediği varsayılmıştır. Bu durumda ihtiyari olmayan tahakkuklarda ki değişim yıllar itibarı ile ortalama 0 olacaktır. Toplam tahakkuklarda ki değişim ihtiyari tahakkuklarda ki değişimden kaynaklanmakta ve normal olmayan tahakkuklardır.

Ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelere bağlı olarak toplam tahakkuklarda değişme meydana gelecektir. Örneğin şirketin satışlarında meydana gelen artışlar ticari alacaklarını, stoklarını, nakit vb varlıklarında değişim meydana getirecektir. Satışların artışı ise sabit varlık yatırımı ile yakından alakalıdır. Ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelerin toplam tahakkuklar üzerinde etkisini ölçmek amacıyla regresyon modeli kurulmuştur. Kurulan regresyon modeline göre ekonomik koşullarda meydana gelen değişmelerin araştırma periyodu boyunca toplam tahakkuklar üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Tahakkuk modelinin uygulaması yıllar itibarı ile her bir şirket için önce standart tahmin hataları hesaplanmıştır. İkinci adım ise standart hataların merkezi dağılımları hesaplanmıştır. 2008 yılı için merkezi dağılımı -0,000020, 2007 yılı için merkezi dağılımı 0,000050 ve 2006 yılı için merkezi dağılımı -0,000020 olarak hesaplanmıştır. Bu durum yıllar itibarı ile toplam tahakkukların merkezi bir dağılım gösterdiğini. Başka bir ifade ile kurulan regresyon modeline bağlı olarak hesaplanan toplam tahakkuklar üzerinde ekonomik gelişmelerin bir etkisinin olmadığı ve ihtiyari tahakkukların ortalama değişim katsayısında aşırı bir değişim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak İMKB' ye kayıtlı Şirketler 2006-2008 yılları itibarı ile kazanç yönetim numaralarına başvurmadıkları böylece ilgili döneme ilişkin Şirketin performansının değerlendirilmesi için gerekli mali bilgileri kamuyu aydınlatma kapsamında doğru, eksiksiz ve zamanında sunmaktadır.

YARALANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

MULFORD Charles W. ve Comiskey Eugene E., (2005). *Creative Cash Flow Reporting, Uncovering Sustainable Financial Performance*, New York; John Wiley & Sons.

ROONEN, Joshua ve Yaari, Varda. (2008). *Earnings Management: Emerging Insights in Theory, Practice, and Research*, New York: Springer Bilim & İş Medyası.

SCOTT, William R.. (2003). *Financial Accounting Theory*, Toronto: Prentice Hall.

DERGİLER

BENEİSH, Messod D.. (1999). The Detection of Earnings Management, *Financial Analysts Journal*, volume:55, sayı:5, ss. 24-36.

DEANGELO, L., (1986). Accounting Numbers As Market Valuation Substitutes: A Study Of Management Buyouts Of Public Stockholders. *The Accounting Review*, 61 (3), s.s.400 – 420.

DECHOW, M. Patricia, Sloan, Richard G. ve Sweney Amy P.. (1995). Detecting Earnings Management, *The Accounting Review*, volume:70, sayı:2, s.199.

DECHOW, Patricia M. Ve Skinner Douglas J.. (2000). Earnings Management: Reconciling the View of Accounting Academics, Practitioners, and Regulators, *Accounting Horizons*, sayı:14, s.239.

DEMİR, Volkan ve Bahadır, Oğuzhan.(2007). Muhasebe Manipülasyonu - Yöntemler ve Teknikler-, *Mali Çözüm Dergisi, İSMMMO*, yıl:17, sayı:84, s. 104.

GU, Linlin, Liang, Jie ve Wang, Jing.(2005). Theoretical Framework and Method of Detecting Accounting Fraud, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, sayı:7, volume:1, ss.67-68.

HEALY, Paul M.. (1984). The Effect Of Bonus Schemes On Accounting Decisions, *Journal of Accounting and Economics*, sayı:7, ss.85-107

JACOP, John ve Jorgensen, Bjorn N., (2007). Earnings Management and Accounting”, *Journal of Accounting and Economics*, sayı:43, s.373

KİRACI, Murat. (2004). Denetim Sürecine Etkileri Bakımından Hile Riski Değerlemesi, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, cilt:6, sayı:4, s.116.

LO, Kin. (2008). Earnings Management and Earnings Quality, *Journal of Accounting and Economics*, sayı: 45, ss.350-351.

İNTERNET

AMAT, Oriol, (2003). Creative Accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues, Working Paper, Erişim adresi: <http://www.econ.upf.es/en/research/onepaper.php?id=749>, erişim tarihi: 20.10.2007.

SALMA, İbrahim S.. (2005). *An Alternative Measure the Detect Intentional Earnings Management Through Discretionary Accruals*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2005, s.4, erişim adresi: www.umi.com, no: 3175145, erişim tarihi: 20.09.2007.

ZABRİSKE, Fern. (2002). *Costs And Benefits Of Managing Earnings To Meet An Earnings Target*, Washington Üniversitesi yayınlanmamış yüksek lisans tezi, www.umi.com, umi no: 3053582.

